

Kako stoji z Ljubljanskim močvirjem?

Od levega brega Ljubljanice.

Gospod c. k. deželni predsednik je v 10. seji deželnega zbora lanskega leta v odgovoru na dr. Bleiweisovo interpelacijo zastran sušilnih del na močvirji obetal in zagotavljal, da je nova postava načrtana in ministerstvu poljedelstva predložena, — al žalibog! za stonj čakamo, poslušamo in poprašujemo, kedaj pride silno zaželena in potrebna postava, ki nas pogina reši, da nam potrebne odtokove napravi, za katere smo večidel že pred 2 letoma precej denarja vplačati morali, zakaj kdor ni hitel s plačevanjem, mu je gosposka hitro svojega služabnika poslala, da mu je pomagal kravo prodati, če tudi pol prepoceni, le da je za naloženo plačo zadostilo. To je moralo hitro hitro biti. Kar bi pa bilo v našo korist, za to se pa c. k. vladi nič ne mudi. S tem, da je denar od nas dobila, vendar menda ne misli, da je vse storjeno in vse dobro, če tudi nam voda vsako leto veliko setve pokončá, travo pa v kisló spreminja. Čudno! ko je pa voda Vollheimu nekaj žakljev s peskom odnesla, mu je vlada hitro na pomoč prihitela, da smo jih morali mi plačati in to hitro, prav hitro! Ali je mar to skrb za napredek kmetijstva?

Letošnje leto se je veliko skrbelo za povišanje plače uradnikom, učiteljem in tudi žandarmom; res, da tudi se je to leto veliko storilo v povzdigo kmetijstva z državnim denarjem; le samo mi, čeravno smo sami denarje za to delo zložili, smo od c. k. vlade čisto pozabljeni ostali. Da bi vsaj cenilne komisije našega slabega položaja ne prezrle!

Mislé, da, kakor vsak človek, tako tudi viša gosposka mora pošteno ravnati, prosimo sl. deželno vlado, naj nam sè svojo pripomočjó v to pripomore, da se naša zemljišča izmočirijo, ali pa nam naj nabrani denar z obrestmi vred nazaj dá, da si mi sami s tistim denarjem potrebne grabne napravimo.

Ker tedaj celó nič ne vemo, ali dobimo postavo ali ne in kedaj? in si tudi sami pomagati ne vemo, zato prosimo, naj ljube „Novice“, ki so po obilnem prepričanji zmirom pripravljene na vprašanja odgovoriti, blagovolijo tudi nam o tej zadevi kaj povedati in svetovati, ali bi mar treba bilo do našega poslanca gospoda grofa Barbota v državnem zboru na Dunaj se obrniti ali kaj?*)

En posestnik močvirja
v svojem imenu in v imenu več družih.

Podučne stvari.

Nova — metrična — mera.

S početkom meseca januarija (prosenca) leta 1876., tedaj čez 2 leti, bode naše cesarstvo vse dosedanje mere in vage zamenilo z metričnimi; al tudi že zdaj se mesto stare mere rabiti sme metriška. Z letom 1876. pa nova mera postane postavna.

To mero so že davno želeli učenjaki, trgovci in obrtniki. Ako človek pomisli, koliko različnih mer se nahaja v našem cesarstvu za dolžino, koliko še različnejših za votlino, za katero imamo Dunajsko in Ogersko vedro, Slovenske štartine, Dunajske, Česke, Poljske mere itd., potem lahko vidi zmešnjavo, katera nastaja zbog tacih razlik v trgovini.

Vse mere in vage so osnovane na prosto voljo odbranih sestav kot ena jednota. I ravno metriška mera

*) Gori omenjena postava je res osnovana, in tudi se je o njej že posvetovala posebna komisija; ali pa jo vlada predloži prihodnjemu deželnemu zboru, ni nam znano. Vred.

je osnovana po prosti volji odbrane celote, katera je vzeta iz gole prirode (nature) tako, da se ne moremo motiti, ker se vedno tako vzeti mora, niti manj niti več.

Začasa prve Francoske prekucije preteklega stoletja so Francoski učenjaki vzeli četrti del meridijana za temelj novi meri. Ta četrti del meridijana so razdelili v deset milijonov delov in en del od teh deset milijonov, kateri meri $3 \cdot 14136$ Dunajskih čevljev, so si vzeli za jednoto, s katero se dolžina meri, in to imenujejo „mêter“.

Računanje z metriško mero je zeló lahko in ugodno, ker je ravno osnovano na decimalah (desetnicah) in sicer tako, da se meter pomnoži za deset ali za sto itd. ter se imenuje z dobljeno številko. Ako se je pomnožilo z desetimi, z grškim imenom deka (deset), hekto (sto), kilo (tisoč); potem se pa tudi ravno omenjena mera za deset, sto itd. zmanjša, in ako se je pomanjšala za deset, deci (deseti del), centi (sto), mili (tisoči del enega metra).

Razun tega imamo:

1 meter =	$3 \cdot 1634$	dunajskih čevljev
10 met., t. j. 1 dekameter =	$31 \cdot 634$	„	„
100 met., t. j. 1 hektometer =	$316 \cdot 34$	„	„
1000 met., t. j. 1 kilometer =	$3163 \cdot 44$	„	„
10.000 met., t. j. 1 miriamet. =	$31634 \cdot 46$	„	„

Nasprotno pa

1 decimeter =	$\frac{1}{10}$	metra
1 centimet. =	$\frac{1}{100}$	metra
1 milimeter =	$\frac{1}{1000}$	metra.

Toraj ima vsaki meter 10 decimetrov, 100 centimetrov, 1000 milimetrov.

Vidi se iz tega, zakaj se metrična mera ne more izraziti v celotah Dunajskih čevljev, ampak da ostane vedno kak odlomek, tako na pr. ima

1 decimeter od prilike	3	Dunajske palce in 9 črt,
1 centimeter „ „	$4 \frac{1}{2}$	„ črte
1 milimeter „ „	$\frac{1}{2}$	„ črte

Potna dolžina, ki se je dozda le z geografsko miljo merila, meri se po metriški sestavi s kilometrom, tako ima 1 kilometer (1000 metrov) $3163 \cdot 44$ Dunajskih čevljev = okoli četrte ure.

Za poljsko mero, s katero se površje zemlje meri, jemljemo namesti sedanjega orala po metriški sestavi aro, to je, kvadrat, kateremu ena stran je dekameter; tako ima naposled en celi kvadrat (10 + 10) 100 kvadratnih metrov.

1 ara = blizo 28 Dunaj. \square^0 (točno = $27 \cdot 7998$ Dunaj. \square^0)
1 hekt. = 100 ar, toraj = $2779 \cdot 98$ Dunaj. \square^0 = $1 \cdot 7374$ Dunaj. orali.

Za votlo mero, s katero se merijo tekoče stvari, žito itd., se vzame votla kocka, katerej je 1 stran 1 decimeter dolge mere; takošna mera se imenuje 1 liter ter drži na primer $\frac{7}{10}$ Dunajske oke (= $0 \cdot 707$), malo več kot naš polič.

1 hektoliter ima 100 litrov, na primer, v vedru je $1 \frac{3}{4}$ Dunajskega vedra.

Ako vzamemo votlo kocko, kateri je ena stran 1 dolgi centimeter, in jo napolnimo s čisto vodo, pravimo težini tej vode en gram, po katerem se ravno osnuje vaganje težine, na primer: 1000 gramom pravimo 1 kilogram, ki vaga nekaj več od $1 \frac{3}{4}$ Dunajskega funta (= $1 \cdot 7856$ Dunajski funt); 500 gramov napravi en cesarski funt, ta ima na priliko čez 28 lotov.

Kakor smo že iz početka omenili, bila je metriška mera na Francoskem še pred 74 leti vvedena. Ta mera se ni mogla dolgo zaradi velike Francoske prekucije ostalemu svetu prikupiti, al vendar, ko so videli njeno znanstveno temeljitost in veliko praktično vrednost, se sprijateljijo ž njo najprvo učenjaki, potem tudi trgovci, dalje obrtniki in ostali meščanski svet. Tako so to